

КЗ «Новгород-Сіверський фаховий медичний коледж» ЧОР

**Циклова комісія природничо – наукової,
гуманітарної і соціально-економічної підготовки**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Заступник директора
з навчальної роботи
Я.В.Недашківська
09 09 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПАТОМОРФОЛОГІЯ ТА ПАТОФІЗІОЛОГІЯ

Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
спеціальність	223 «Медсестринство»
ОПП	Сестринська справа

Програма введена в дію
Наказ №83 від 31 серпня 2023 року

2023 рік

Робоча програма Патоморфологія та патофізіологія для студентів Галузь знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 223 «Медсестринство», ОПП Сестринська справа 2022 року, 23 сторінки

Розробник:

Викладач анатомії людини та фізіології, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист КЗ «Новгород-Сіверський фаховий медичний коледж» ЧОР Бурико Олена Миколаївна.

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії природничо – наукової, гуманітарної і соціально-економічної підготовки.

Протокол № 1 від 05 вересня 2023 року

Голова циклової комісії природничо – наукової, гуманітарної і соціально-економічної підготовки.

Перезатверджено Протокол №1 від « 05 » вересня 2024 року

Перезатверджено _____ Протокол №1 від « _____ » вересня 2025 року

Перезатверджено _____ Протокол №1 від « _____ » вересня 2026 року

Перезатверджено _____ Протокол №1 від « _____ » вересня 2027 року

Перезатверджено _____ Протокол №1 від « _____ » вересня 2028 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Загальна кількість годин -135	Напрямок підготовки 22 «Охорона здоров'я»	<u>Нормативна</u>	
	Спеціальність : 223 «Медсестринство»	Рік підготовки:	
		II на основі ПЗСО, III на основі БСО	
		Семестр	
		3-4 на основі ПЗСО 5-6 на основі БСО	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,7 самостійної роботи студента – 1,5	Освітньо-кваліфікаційний ступінь: <u>Фаховий молодший бакалавр</u>	49 год.	
		Практичні	Лабораторні
		54 год.	
		Семінарські	
		Самостійна робота	
		32 год.	
		Вид контролю: диференційований залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1.Мета: закласти теоретичні основи розуміння студентами етіології, патогенезу і клінічних проявів хвороби через засвоєння нозології, типових патологічних процесів і патофізіології органів і систем, розкриття основних положень учення про хворобу, пояснення суті хвороботворного впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на організм.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни Патоморфологія та патофізіологія

є:

- предмет, завдання і методи патоморфології та патофізіології;
- основні етапи розвитку патоморфології та патофізіології в Україні;
- загальну нозологію;
- типові патологічні процеси;
- морфологію пухлинного росту;
- патоморфологію окремих нозологічних форм;
- патоморфологію інфекційних захворювань;
- імунopatологічні процеси;
- патофізіологію органів і систем;
- патофізіологію екстремальних станів.
- пояснювати механізми розвитку патологічних процесів;
- інтерпретувати морфологічну картину захворювань;
- аналізувати результати патофізіологічного експерименту;
- порівнювати механізми розвитку патологічних процесів;
- визначати основну ланку патогенезу захворювання;
- вирішувати тестові контрольні завдання.

2.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів фахової передвищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у ОПП та Стандарті).

2.3.1. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування студентами компетентностей:

— інтегральна:

Здатність розв'язувати типові спеціалізовані задачі в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів анатомії і характеризується певною невизначеністю умов.

— загальні:

ЗК 2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 4 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 8 Здатність до міжособистісної взаємодії.

- спеціальні :

СК 1 Здатність до застосування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК 5 Здатність до динамічної адаптації та саморегуляції у важких життєвих і професійних ситуаціях з урахуванням механізму управління власними емоційною, мотиваційно-вольовою, когнітивною сферами.

СК 6 Здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, для ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров'ям.

СК 7 Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.

СК 8 Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 11 Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.

СК 12 Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

СК 14 Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.

2.3.2. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних програмних результатів навчання:

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації

РН 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

ПРН 7. Застосовувати навички комунікативної компетенції з пацієнтами, членами їх родини, медичними працівниками при здійсненні професійної діяльності.

ПРН 8. Дотримуватися принципів професійної етики, толерантної та неосудливої поведінки задля створення безпечного лікувально-профілактичного середовища.

ПРН 9. Розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності та визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях і станах.

ПРН 18. Дотримуватися правил ефективної взаємодії в команді задля надання якісної медичної допомоги різним категоріям населення.

ПРН 19. Здійснювати взаємозалежні професійні функції з метою забезпечення якісної медичної допомоги населенню.

3. Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Предмет, завдання і методи патоморфології. Поняття про морфогенез, патогенез і нозологію	3	2	—	1
2	Загальне вчення про хворобу. Патогенна дія на організм факторів зовнішнього середовища. Роль спадковості і конституції в розвитку патології	3	2	—	1
3	Основні патоморфологічні процеси. Альтерація. Дистрофії. Регенерація	5	2	2	1
4	Імунопатологічні процеси. Реактивність організму. Алергія. Патофізіологія імунної системи	9	2	6	1
5	Порушення кровообігу, пристосування та компенсація. Патофізіологія кровообігу. Гіпоксія	7	2	4	1
6	Запалення. Етіологія, патогенез, класифікація. Патофізіологія запалення. Гарячка	6	2	2	2
7	Пухлинний ріст, ознаки, види росту пухлин. Типові порушення обміну речовин. Голодування	6	4	2	2
8	Патоморфологія захворювань системи крові	6	4	2	2
9	Загальна характеристика патофізіологічних змін при захворюваннях системи крові	8	2	4	2
10	Патоморфологія захворювань органів дихання	8	4	2	2
11	Патофізіологія дихання. Недостатність дихання	8	2	4	2
12	Патоморфологія захворювань органів серцево-судинної системи	10	4	4	2
13	Патофізіологія системного кровообігу	8	2	4	2
14	Патоморфологія захворювань органів травного каналу, печінки і жовчовивідних шляхів	8	2	4	2
15	Порушення травлення	8	4	2	2
16	Недостатність печінки	2	—	2	—
17	Інфекційні хвороби	2	—	2	—
18	Патоморфологія захворювань органів сечової і статевих систем	6	2	2	2
19	Порушення функцій нирок. Характеристика захворювань нирок	7	2	2	2
20	Патоморфологія вагітності, постпартального і перинатального періодів	4	2	—	2
21	Патофізіологія порушення функцій нервової системи	4	1	2	1

22	Патофізіологія порушення функцій ендокринної системи	6	2	2	—
	Усього	135	49	54	32

4. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, завдання і методи патоморфології. Поняття про морфогенез, патогенез і нозологію	2
2	Загальне вчення про хворобу. Патогенна дія на організм факторів зовнішнього середовища. Роль спадковості і конституції в розвитку патології	2
3	Основні патоморфологічні процеси. Альтерація. Дистрофії. Регенерація	2
4	Імунопатологічні процеси. Реактивність організму. Алергія. Патофізіологія імунної системи	2
5	Порушення кровообігу, пристосування та компенсація. Патофізіологія кровообігу. Гіпоксія	2
6	Запалення. Етіологія, патогенез, класифікація. Патофізіологія запалення. Гарячка	2
7	Пухлинний ріст, ознаки, види росту пухлин. Типові порушення обміну речовин.	2
8	Голодування.	
9	Патоморфологія захворювань системи крові. Лейкоз.	2
10	Патоморфологія захворювань системи крові. Анемія.	2
11	Загальна характеристика патофізіологічних змін при захворюваннях системи крові	2
12	Патоморфологія захворювань органів дихання. Пневмонія.	2
13	Патоморфологія захворювань органів дихання. Рак легень.	
14	Патофізіологія дихання. Недостатність дихання	2
15	Патоморфологія захворювань органів серцево-судинної системи. Атеросклероз.	2
16	Патоморфологія захворювань органів серцево-судинної системи. Інфаркт міокарда.	2
17	Патофізіологія системного кровообігу	2
18	Патоморфологія захворювань органів травного каналу, печінки і жовчовивідних шляхів.	2
19	Порушення травлення.	2
20	Порушення травлення.	2
21	Патоморфологія захворювань органів сечової і статеві систем	2
22	Порушення функцій нирок. Характеристика захворювань нирок	2
23	Патоморфологія вагітності, постпартального і перинатального періодів	2
24	Патофізіологія порушення функцій нервової системи	1
25	Патофізіологія порушення функцій ендокринної системи	2
	Усього	49

Зміст теми

ЗМІСТ

Тема 1. Предмет, завдання і методи патоморфології. Поняття про морфогенез, патогенез і нозологію

Патоморфологія — фундаментальна комплексна дисципліна. Методи патоморфології. Роль експериментального дослідження в моделюванні хвороби.

Основні поняття морфології: морфологія, патогенез і нозологія. Основні поняття нозології: хвороба, патологічний процес, патологічний стан. Визначення поняття “патогенез”. Головні ланки патогенетичного ланцюга. Руйнівні явища та пристосувальні реакції в патогенезі та їхня роль у процесі одужання. Шляхи і механізми впливу на організм патогенних факторів. Причини й умови розвитку патологічних процесів.

Тема 2. Загальне вчення про хворобу. Патогенна дія на організм факторів зовнішнього середовища. Роль спадковості і конституції в розвитку патології

Причини й умови виникнення хвороби. Класифікація етіологічних факторів. Патогенна дія факторів зовнішнього середовища (механічна, термічна та електрична травма і променеве ураження). Поняття про спадкові хвороби, їх класифікація. Етіологія спадкових хвороб. Мутації — генні, хромосомні, геномні. Хромосомні та генні хвороби, методи вивчення і профілактики.

Тема 3. Основні патоморфологічні процеси. Альтерація. Дистрофії. Регенерація

Альтерація (ушкодження). Суть, причини, механізми виникнення та види ушкоджень. Дистрофії — види, значення для організму. Класифікація дистрофій. Регенерація, визначення, класифікація. Патологічна та фізіологічна регенерація. Регенерація різних видів тканин.

Тема 4. Імунопатологічні процеси. Реактивність організму. Алергія. Патофізіологія імунної системи

Імунопатологічні процеси. Патоморфологія імунної системи. Реакції та механізми гіперчутливості. Аутоімунні хвороби. Імунодефіцитні стани.

Діатези, їх види, характерні особливості. Функція Т- і В-лімфоцитів при імунодефіцитних захворюваннях. Причини алергійних реакцій і види алергенів. Класифікація алергійних реакцій. Роль біологічно активних речовин у механізмі розвитку алергій. Десенсибілізація організму, її види.

Загальні закономірності порушень імунної системи. Імунодефіцитні хвороби. Імунодепресивні стани. Порушення систем, функціонально пов'язаних з імунною системою.

Тема 5. Порушення кровообігу, пристосування та компенсація. Патофізіологія кровообігу. Гіпоксія

Види порушення кровообігу, причини і механізми виникнення. Морфологічні

зміни в органах при різних видах порушень кровообігу. Механізми та фактори тромбоутворення. Види тромбів і наслідки тромбозу.

Синдром дисемінованого внутрішньосудинного згортання крові як прояв порушення мікроциркуляції.

Основні види порушень периферичного кровообігу. Причини і механізми їх розвитку, клінічні прояви, наслідки. Типові порушення мікроциркуляції, види, механізми розвитку. Поняття про сладж-феномен.

Етіологія і патогенез основних видів гіпоксій (гіпоксичної, дихальної, циркуляторної, кров'яної і тканинної). Патологічні зміни при гіпоксії, механізми їх розвитку.

Тема 6. Запалення. Етіологія, патогенез, класифікація. Патофізіологія запалення. Гарячка

Загальне вчення про запалення, етіологію та патогенез запалення. Медіатори запалення, стадії запалення, наслідки запалення.

Причини запалення. Судинно-тканинні компоненти запальної реакції: альтерація, порушення мікроциркуляції з ексудацією та еміграцією лейкоцитів, проліферація. Місцеві й загальні прояви запалення. Гарячка: визначення, етіологія, патогенез. Стадії гарячки. Значення гарячки для організму.

Тема 7. Пухлинний ріст, ознаки, види росту пухлин. Типові порушення обміну речовин.

Визначення поняття “пухлина”. Етіологія і патогенез пухлин. Канцерогенні фактори. Взаємодія пухлин з організмом. Пухлинна прогресія. Види росту пухлин.

Типові порушення обміну речовин (основного, вуглеводного, жирового та білкового). Порушення кислотно-основного стану та водно-мінерального обміну.

Тема 8. Голодування.

Причини голодування, його види (повне, неповне і часткове) і стадії. Характеристика змін обміну речовин при кожній стадії голодування. Види часткового голодування (вуглеводне, білкове, вітамінне). Їхня характеристика, причини, наслідки. Патогенетичні основи лікувального голодування.

Тема 9. Патоморфологія захворювань системи крові

Лейкоз — етіологія класифікація, клініко-морфологічна характеристика гострих і хронічних форм лейкозу. Причини смерті, лікарський патоморфоз. Пухлинні захворювання лімфатичних вузлів (лімфоми). Хвороба Ходжкіна — клініко-морфологічні форми.

Тема 10. Патоморфологія захворювань системи крові

Анемія — класифікація, етіологія, патогенез, морфологічні прояви. Тромбоцитопенії (спадкові та набуті). Коагулопатії (спадкові та набуті).

Тема 11. Загальна характеристика патофізіологічних змін при захворюваннях системи крові

Порушення загального об'єму крові. Крововтрата, причини, стадії розвитку, наслідки. Розлади гемостазу. Картина крові при різних видах анемії. Тромбоцитопатії, тромбоцитопенії. ДВЗ-синдром. Анемія, принципи класифікації. Патологічні зміни еритроцитів. Еритроцитоз. Патологічні зміни лейкоцитів. Лейкоз, його види. Лейкемічний провал.

Тема 12. Патоморфологія захворювань органів дихання

Етіологія, патогенез морфологічні прояви захворювань органів дихання, класифікація. Пневмонія — класифікація, етіологія, патогенез і морфологічні прояви крупозної та вогнищевої пневмонії, їх можливі ускладнення та причини смерті хворих.

Тема 13. Патоморфологія захворювань органів дихання

Рак легенів — етіологія, патогенез, форми та їх клініко-морфологічна характеристика, закономірності метастазування. Поняття про ателектаз, колапс легенів.

Тема 14. Патофізіологія дихання. Недостатність дихання

Причини і патогенез дихальної недостатності. Задишка, види і механізми розвитку. Типи періодичного дихання. Термінальне дихання. Асфіксія, причини і стадії розвитку.

Тема 15. Патоморфологія захворювань органів серцево-судинної системи. Атеросклероз.

Атеросклероз — етіологія, патогенез, патоморфологія. Гіпертонічна хвороба — етіологія, патогенез, клініко-анатомічні форми. Ішемічна хвороба серця, фактори ризику.

Тема 16. Патоморфологія захворювань органів серцево-судинної системи. Інфаркт міокарда.

Інфаркт міокарда — морфологія, ускладнення та причини смерті. Хронічна ішемічна хвороба серця, уявлення про морфологію, ускладнення та причини смерті. Ревматичні хвороби.

Тема 17. Патофізіологія системного кровообігу

Серцева недостатність — визначення, патофізіологічні варіанти. Загальне поняття про ішемічну хворобу серця та інфаркт міокарда. Кардіальні та екстракардіальні механізми компенсації серцевої недостатності. Аритмії серця. Види порушень судинного тону.

Тема 18. Патоморфологія захворювань органів травного каналу, печінки і жовчовивідних шляхів

Гострий і хронічний гастрит — причини і механізми розвитку, основні форми, морфологічна характеристика. Виразкова хвороба — етіологія, патогенез, класифікація. Патоморфологія гострого апендициту. Перитоніт. Класифікація хвороб печінки (гепатози, гепатити, цирози, пухлини) — етіологія, патогенез, патоморфологія.

Тема 19. Порушення травлення

Етіологія порушень травлення. Розлади травлення в порожнині рота. Порушення травлення в шлунку. Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки. Розлади кишкового травлення.

Тема 20. Порушення травлення

Роль порушень секреторної функції підшлункової залози та розладів

жовчовиділення.

Тема 21. Патоморфологія захворювань органів сечової та статеві систем

Пієлонефрит, гострий та хронічний — етіологія, патогенез, патоморфологія, ускладнення, причини смерті хворих. Сучасна класифікація гломерулонефриту. Етіологія і патогенез гострого і хронічного швидко прогресуючого гломерулонефриту, патоморфологічні зміни, ускладнення, причини смерті хворих. Гостра та хронічна ниркова недостатність. Гіпертрофія передміхурової залози — форми хвороби, патоморфологія, ускладнення, наслідки. Морфологічна характеристика залозистої гіперплазії ендометрія. Патоморфологія ендоцервікозу.

Тема 22. Порушення функції нирок. Характеристика захворювань нирок

Причини порушення основних функцій нирок. Класифікація захворювань нирок та їхня характеристика. Поняття про гостру і хронічну ниркову недостатність. Найважливіші клінічні прояви ниркової недостатності: розлади діурезу, якісні зміни сечі, набряки, порушення кислотно-основної рівноваги, азотемія, анемія, артеріальна гіпертензія.

Тема 23. Патоморфологія вагітності, постпартального і перинатального періодів

Етіологія, патогенез і патоморфологія гестозів. Причини і види позаматкової вагітності, поняття про мимовільний аборт, передчасні пологи. Постпартальна інфекція — причини, патогенез, патоморфологія, ускладнення. Поняття про ембріо- і фетопатії. Механізми розвитку пологової травми. Респіраторний дистрес-синдром новонародженого. Гемолітична хвороба новонародженого, механізм розвитку.

Тема 24. Патофізіологія порушення функцій нервової системи

Причини уражень нервової системи і загальні закономірності їх розвитку. Порушення сенсорної функції нервової системи. Біль, класифікація. Медіатори болю. Повний і неповний гострий біль, хронічні больові синдроми. Порушення рухової функції нервової системи. Причини і механізми розвитку центральних і периферичних паралічів і парезів. Порушення нервової трофіки. Поняття про вегетативну дистонію. Неврози.

Тема 25. Патофізіологія порушення функції ендокринної системи

Види ендокринних порушень. Етіологія і механізм розвитку ендокринопатій. Патофізіологія гіпоталамо-гіпофізарної системи.

Патофізіологія надниркових і прищитоподібних залоз.

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть годин
1	Основні патоморфологічні процеси. Альтерація. Дистрофії. Регенерація	2
2	Імунопатологічні процеси. Реактивність організму. Алергія. Патофізіологія імунної системи	2
3	Імунопатологічні процеси. Реактивність організму. Алергія. Патофізіологія імунної системи	2
4	Імунопатологічні процеси. Реактивність організму. Алергія. Патофізіологія імунної системи	2
5	Порушення кровообігу, пристосування та компенсація. Патофізіологія кровообігу. Гіпоксія	2
6	Запалення. Етіологія, патогенез, класифікація.	2
7	Запалення. Патофізіологія запалення. Гарячка	2
8	Пухлинний ріст, ознаки, види росту пухлин. Типові порушення обміну речовин. Голодування.	2
9	Патоморфологія захворювань системи крові. Лейкоз.	2
10	Патоморфологія захворювань системи крові. Анемія.	2
11	Загальна характеристика патофізіологічних змін при захворюваннях системи крові	2
12	Патоморфологія захворювань органів дихання.	2
13	Патофізіологія дихання. Недостатність дихання	2
14	Патофізіологія дихання. Недостатність дихання	
15	Патоморфологія захворювань органів серцево-судинної системи.	2
16	Патоморфологія захворювань органів серцево-судинної системи.	2

17	Патофізіологія системного кровообігу	2
18	Патофізіологія системного кровообігу	
19	Патоморфологія захворювань органів травного каналу, печінки і жовчовивідних шляхів.	2
20	Патоморфологія захворювань органів травного каналу, печінки і жовчовивідних шляхів.	2
21	Порушення травлення.	2
22	Недостатність печінки.	2
23	Інфекційні хвороби.	2
24	Патоморфологія захворювань органів сечової і статеві систем	2
25	Порушення функцій нирок. Характеристика захворювань нирок	2
26	Патофізіологія порушення функцій нервової системи	2
27	Патофізіологія порушення функцій ендокринної системи	2
	Всього	54

Зміст теми

Тема 1. Причини, механізми виникнення та види ушкоджень. Роль альтерації в патогенезі ушкоджень. Механізми розвитку дистрофій.

Тема 2. Патоморфологічні стани імунної системи. Гіперчутливість. Аутоімунні хвороби. Імунодефіцитні стани. Діатези, їх види, характерні особливості. Функція Т- і В-лімфоцитів при імунодефіцитних станах.

Тема 3. Алергії, причини, види алергенів. Класифікація алергійних реакцій. Роль біологічно активних речовин у механізмі розвитку алергій. Десенсибілізація організму, її види.

Тема 4. Стадії алергічних реакцій.

Тема 5. Засвоєння основних видів порушення периферичного кровообігу та морфологічних змін в органах. Вивчення механізмів і факторів тромбоутворення. Визначення видів типових порушень мікроциркуляції.

Тема 6. Засвоїти причини і механізми розвитку первинної і вторинної альтерації. Вивчити роль медіаторів у вогнищі запалення. Визначити роль інтерлейкіну-1 у механізмі розвитку запалення. Ознайомитися з типами температурних кривих та відобразити їх у вигляді графологічної схеми.

Тема 7. Вивчити механізми виникнення і послідовність судинних реакцій у вогнищі запалення. Клітинні і гуморальні медіатори запалення. Роль клітин у запаленні.

Тема 8. Засвоїти особливості пухлинної тканини (атиповість, потенційна безмежність і нерегульованість росту). Механізми і види метастазування. Відмінності доброякісних і злоякісних пухлин. Типові види порушення обміну речовин та їх причини.

Тема 9. Вивчити морфологічну характеристику лейкозів.

Тема 10. Вивчити морфологічну характеристику анемій.

Тема 11. Засвоєння причин крововтрат і їх наслідки. Вивчення картини крові при різних видах анемії. Порівняння патологічних змін еритроцитів і лейкоцитів при різних патологічних процесах.

Тема 12. Вивчити класифікацію пневмонії та морфологічні прояви крупозної і вогнищевої пневмонії, їх ускладнення і причини смерті хворих. Зрозуміти механізм розвитку хронічного бронхіту. Запам'ятати клініко-морфологічну характеристику та форми метастазування раку легенів.

Тема 13. Пояснювати механізм розвитку дихальної недостатності (порушення регуляції дихального центру, торакодіафрагмальні порушення)

Тема 14. Порушення прохідності дихальних шляхів, зміни стану легеневої паренхіми.

Тема 15. Вивчити патоморфологію розвитку атеросклерозу, клініко-анатомічні форми гіпертонічної хвороби.

Тема 16. Засвоїти етіологію, патогенез і фактори ризику ішемічної хвороби серця. Засвоїти знання про ревматичні хвороби.

Тема 17. Вивчити етіологію і патогенез серцевої недостатності. Засвоїти механізми розвитку декомпенсації при серцевій недостатності.

Тема 18. Вивчити механізм розвитку аритмій. Інтерпретувати патофізіологічні зміни при недостатності вільного кровообігу.

Тема 19. Засвоїти етіологію, патоморфологію ангін, гастритів.

Тема 20. Вивчити виразкову хворобу шлунка та дванадцятипалої кишки, патоморфологію, ускладнення. Гострий апендицит та можливі ускладнення.

Тема 21. Вивчити види порушень травлення. Патофізіологічні зміни в разі виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки. Механізм розвитку синдрому мальабсорбції.

Тема 22. Визначити причини недостатності печінки. Порушення метаболічної

функції печінки. Вивчити етіологію і патогенез печінкової коми. Причини і механізми розвитку гемолітичної, паренхіматозної і механічної жовтяниць.

Тема 23. Засвоїти класифікацію інфекційних хвороб. Вивчити етіологію, патогенез, патоморфологію кишкових інфекцій. Патоморфологічні зміни при СНІДі.

Тема 24. Засвоєння класифікації хвороб нирок. Навчитись визначати морфологічні прояви гломерулопатій, пояснювати причини і механізм розвитку, скласти прогноз хвороби. Визначити причини розвитку простатиту. Описати патоморфологічну картину залозистої гіперплазії ендометрію.

Тема 25. Вивчити клінічні терміни порушень основних функцій нирок. Механізми розвитку розладів фільтрації, реабсорбції, секреції.

Тема 26. Вивчити закономірності розвитку захворювань нервової системи, механізми виникнення болю, значення болю для організму, розуміти причини паралічів і парезів.

Тема 27. Вивчити механізми дії гормонів, порушення функцій ендокринних органів. Знати сучасні механізми розвитку стресу.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Уміти розпізнавати окремі нозологічні форми на підставі сукупності морфологічних проявів.
2. Проводити кореляцію між патологічними процесами та симптомами захворювань.
3. Виявляти ускладнення основного захворювання.
4. Визначати вид основного, потенційного смертельного ускладнення.
5. Пояснювати патоморфологічні терміни.
6. Розрізняти морфологічну картину типових патологічних процесів.
7. Порівнювати клініко-морфологічні прояви гострих і хронічних процесів.
8. Пояснювати механізм розвитку захворювань.
9. Аналізувати етіологію, морфологічні прояви та наслідки хвороб.
10. Прогнозувати наслідки захворювань та їх основне ускладнення.
11. Передбачати послідовність появи фізіологічних змін при тому чи тому патологічному процесі.
12. Інтерпретувати патофізіологічні зміни при тому чи тому патологічному процесі.

8. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Українські патоморфологи. Сучасні методи патоморфологічних досліджень.	1
2	Патогенна дія біологічних факторів	1
3	Регенерація клітин крові.	1
4	Аутоалергійні хвороби.	2
5	Гіпоксична гіпоксія	1
6	Зміни в органах і системах при гарячці Патоморфоз туберкульозу.	2

7	Сучасні теорії пухлинного росту	2
8	Вплив опромінювання на розвиток патології системи крові. Патофізіологія лімфогранульоматозу.	2
10	Бронхоектатична хвороба.	2
11	Порушення нереспіраторних функцій легенів	2
12	Етіопатогенез колагенозів	2
14	Поняття про аритмії серця. Патоморфологія кровообігу при вадах серця.	2
15	Спадкові ферментопатії	2
16	Порушення функцій слинних залоз	2
18	Гострий та хронічний простатит. Причини виникнення, патоморфологічні зміни при простатиті.	2
19	Амілоїдоз нирок.	1
20	Порушення недіуретичних функцій нирок. Міхуровий занос	2
22	Гемолітична хвороба новонароджених, емболія навколоплідними водами.	2
23	Міастенії. Гіперкенеzi.	1
	Всього	32

10. Методи навчання

Методи оволодіння новими знаннями, формування вмінь і навичок, самостійної роботи студентів з осмислення й засвоєння нового матеріалу, перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок, закріплення навчального матеріалу.

11. Методи контролю

Засвоєння тем контролюється на практичних заняттях. Застосовуються такі засоби діагностики рівня знань студентів: комп'ютерні тести, розв'язування ситуаційних задач, контроль практичних навичок тощо.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ, ВМІНЬ, КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТА НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ

Всі види оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюються за критеріями, наведеними в таблиці.

--	--

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
«2»	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності на практичному занятті з предмету «Патоморфологія та патофізіологія». Не володіє системним мисленням, не може самостійно оцінити якість результатів своєї фахової підготовки. Має фрагментарні знання лише з незначної частини навчального матеріалу за темою практичного заняття, не орієнтується в патофізіологічних процесах, не розуміє їх суті. Студент не може виконувати завдання для самостійної аудиторної роботи згідно інструкції до практичного заняття; не виконує, або виконує на дуже низькому рівні завдання для позааудиторної роботи за темою, яка винесена на практику; не володіє навичками оформлення щоденника для практичних занять, навчальний матеріал засвоює в мінімальному обсязі (менше 50%), завдання тестового контролю виконує на рівні 49% та менше від загальної кількості тестів.
«3»	Студент має початковий рівень знань, знає приблизно половину навчального матеріалу за темою практичного заняття, недостатньо орієнтується у питаннях патофізіологічних процесів, їх зв'язку з особливостями будови органів. Має задовільні навички роботи з навчальною літературою, демонструє елементарні навички логічного мислення при розв'язуванні ситуаційних задач та інших завдань за консультативною допомогою викладача. Самостійне виконання практичної роботи, особливо алгоритмованих завдань, викликає значні труднощі; не здатний робити повні висновки. Має базові навички роботи у комп'ютерних мережах, виконує завдання на рівні користувача. При тестовому контролі виконує від 50 до 74% завдань від загальної кількості тестів.
«4»	Студент вільно володіє програмним матеріалом за темою практичного заняття, вміє пояснити зв'язки між явищами та процесами, між будовою та функцією, вміє довести їх на конкретних прикладах з практичної медицини, тобто володіє системним мисленням, вміючи інтегрувати свої знання з навчальним матеріалом базових та клінічних дисциплін. Здатний самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, в тому числі при виконанні завдань під час практичного заняття, але в нестандартних ситуаціях, пов'язаних з особливостями патофізіологічних процесів, часто не може знайти правильне рішення без консультативної допомоги викладача. Має навички самостійної роботи з навчальною літературою та науковими виданнями, але в більшості лише на репродуктивному рівні розумової діяльності. Має практику самостійної роботи у інтернет-мережах та вміє користуватись Інтернет-ресурсами. При тестовому контролі здатен правильно виконувати до 75-91% завдань від їх загальної кількості.
«5»	Студент має системні знання за повним обсягом програмного матеріалу теми практичного заняття, вміє добувати та поглиблювати їх за рахунок самостійної роботи з додатковою навчальною та науковою літературою, використовуючи достатній рівень своїх базових знань про основи природничо-наукових дисциплін, тобто вміє інтегрувати матеріал практичного заняття з іншими природничо-науковими та клінічними дисциплінами. Розуміє соціальні наслідки своєї майбутньої професійної діяльності. Користується широким арсеналом засобів для доказів правильності своєї думки, тобто проявляє здатність до продуктивного рівня розумової діяльності – аналітичної, творчої, заснованої на логіці мислення. Здатен вирішувати

	проблемні завдання, логічно та творчо викладати матеріал як в усній, так й в письмовій та онлайн формі. При використанні Інтернет-ресурсів вміє оперувати методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації.. При тестовому контролі виконує 92-100% тестових завдань від їх загальної кількості.
--	---

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ,ВМІНЬ, КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТА НА СЕМЕСТРОВОМУ ЗАЛІКУ

Всі види оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюються за критеріями, наведеними в таблиці.

Результат складання заліку	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
«зараховано»	Студент отримує оцінку «зараховано», якщо він виконав всі види робіт, передбачених навчальним планом та робочою навчальною програмою з дисципліни, відвідав всі навчальні заняття – лекції, практичні заняття, визначені навчальним планом(при наявності пропусків – своєчасно їх відпрацював). Студент досконало знає і розуміє теоретичний матеріал, дає чіткі, повні та аргументовані відповіді на всі поставлені запитання; вміє пояснювати теоретичні положення з практичними результатами: вміє робити глибокі й правильні висновки.
«не зараховано»	Студент отримує оцінку «не зараховано», якщо він виконав види робіт передбачених робочою навчальною програмою (відвідування лекцій та практичних занять) з дисципліни менше ніж на 50%, не відвідував всі навчальні заняття – лекції, практичні заняття, визначені навчальним планом (при наявності пропусків – своєчасно їх не відпрацював). Студент не знає теоретичний матеріал: дає непослідовні та неправильні відповіді на поставлені запитання; не вміє пов'язувати теоретичні положення з практичними результатами; на додаткові запитання не дає позитивної відповіді.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Хвороба: визначення, стадії.
2. Термінальні стани. Найважливіші методи реанімації.
3. Патогенна дія термічного фактора: гіпер- і гіпотермія, відмороження і опік, застуда.
4. Види йонізуючого випромінювання. Первинний механізм дії йонізуючих променів.
5. Гостра променева хвороба: форми та стадії.
6. Дія зниженого атмосферного тиску на організм. Сидром декомпресії.
7. Дія підвищеного атмосферного тиску на організм. Кесонна хвороба.
8. Патогенна дія електричного струму на організм.
9. Види мутацій. Найважливіші мутагени.
10. Методи діагностики спадкових хвороб.

11. Типи передачі спадкових хвороб.
12. Хромосомні хвороби.
13. Ферментопатії.
14. Принципи профілактики і лікування спадкових хвороб.
15. Конституція, класифікація конституційних типів за Зіго і Чорноруцьким.
16. Діатези: види, коротка характеристика.
17. Порушення нервової, ендокринної та імунної системи в разі старіння.
18. Фагоцитоз: визначення, стадії та механізми.
19. Система моноклеарних фагоцитів.
20. Імунодефіцитні захворювання. Класифікація, приклади.
21. Імунодепресивні стани. СНІД.
22. Алергія: визначення поняття, причини, класифікація алергійних реакцій за методами Кумбса і Джелла.
23. Стадії алергійних реакцій.
24. Найважливіші медіатори алергії.
25. Аутоалергія. Механізми формування ауторезистенції.
26. Артеріальна та венозна гіперемія.
27. Ішемія. Стаз.
28. Тромбоз.
29. Емболія.
30. Запалення: визначення, основні компоненти запальної реакції, місцеві ознаки.
31. Медіатори запалення.
32. Альтерація при запаленні.
33. Порушення місцевого кровообігу при запаленні.
34. Ексудація й еміграція при запаленні. Види ексудатів.
35. Гарячка: визначення, види гарячки за походженням, роль екзо- та ендогенних пірогенів.
36. Стадії гарячкової реакції.
37. Види температурних кривих.
38. Пухлини: визначення, поняття, види анаплазій.
39. Морфологічна анаплазія пухлинної тканини.
40. Біохімічна і фізико-хімічна анаплазія.
41. Канцерогени: їх класифікація. Приклади.
42. Три етапи в патогенезі пухлинного росту.
43. Методи експериментального вивчення пухлин.
44. Ознаки доброякісних і злоякісних пухлин.
45. Голодування, його види. Характеристика періодів повного голодування.
46. Білково-калорійна недостатність.
47. Цукровий діабет, його типи.
48. Інсулінозалежний цукровий діабет.
49. Інсулінонезалежний цукровий діабет.
50. Основні симптоми цукрового діабету, їхній патогенез.
51. Експериментальні гіперглікемії.
52. Етапи порушення жирового обміну.
53. Ожиріння.
54. Атеросклероз: визначення, стадії патогенезу.
55. Форми ліпопротеїдів крові, їхня роль у виникненні атеросклерозу.
56. Спадкові аномалії обміну амінокислот.
57. Дегідратації, види, причини і механізми розвитку.

58. Набряки, етіологічна і патогенетична класифікація.
59. Ацидоз.
60. Алкалози.
61. Зміни загального об'єму крові — класифікація, приклади.
62. Крововтрата. Негайні і віддалені механізми компенсації.
63. Синдром дисемінованого внутрішньосудинного зсідання крові.
64. Анемія. Визначення поняття, патогенетична класифікація.
65. Гемолітичні анемії.
66. Залізодефіцитні анемії.
67. В₁₂-дефіцитні анемії.
68. Лейкоцитози і лейкопенії. Лейкемічні реакції.
69. Гострі лейкози. Етіологія, патогенез.
70. Хронічні лейкози. Етіологія, патогенез.
71. Картина крові при різних видах лейкозу.
72. Серцева недостатність при ураженні міокарда.
73. Серцева недостатність від перевантаження.
74. Гіпертрофія міокарда.
75. Інфаркт міокарда, етіологія, патогенез.
76. Аритмії, класифікація.
77. Атріовентрикулярна блокада. Синдром Морганьї—Едамса—Стокса.
78. Прояви декомпенсації серця.
79. Гіпертонічна хвороба. Етіологія, патогенез.
80. Експериментальні моделі гіпертонічної хвороби.
81. Задишка, періодичне і термінальне дихання. Апноє.
82. Гіпоксія.
83. Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки — етіологія, патогенез.
84. Розлади травлення, пов'язані з порушенням виділення жовчі і підшлункового соку.
85. Жовтяниці.
86. Дифузний гломерулонефрит — етіологія, патогенез, експериментальні моделі.
87. Гостра ниркова недостатність — причини, стадії.
88. Хронічна ниркова недостатність. Етіологія. Патогенез.
89. Уремія.
90. Прояви ниркової недостатності: набряки, артеріальна гіпертензія, анемія, ацидоз.
91. Центральні, периферичні та залозисті механізми ендокринних розладів.
92. Гіперфункція адено- і нейрогіпофіза.
93. Гіпофункція адено- і нейрогіпофіза.
94. Гіперфункція щитоподібної залози.
95. Гіпофункція щитоподібної залози.
96. Гостра і хронічна недостатність надниркових залоз.
97. Гіперфункція кіркового і мозкового шару надниркових залоз.
98. Паралічі і парези.
99. Рухові розлади при ураженні мозочка.
100. Біль. Патогенез болю.
101. Гострий біль, його види. Хронічні больові синдроми.
102. Порушення нервової трофіки. Нейродистрофічний процес.
103. Порушення функцій вегетативної нервової системи. Вегетативна дистонія.
104. Етіологія і патогенез неврозів.

105. Альтерація. Види дистрофій.
106. Тромбоз, емболія (поняття, види, наслідки).
107. Гостре та хронічне венозне повнокров'я.
108. Шок (види, наслідки). ДВЗ-синдром.
109. Запалення (види, стадії).
110. Імунні реакції (механізми, види).
111. Регенерація (визначення, види).
112. Атрофія.
113. Доброякісні та злоякісні пухлини.
114. Бронхопневмонії (патогенез, ускладнення, наслідки).
115. Хронічний бронхіт, емфізема (патогенез, види, ускладнення).
116. Атеросклероз (фактори ризику, морфологічні прояви).
117. Гіпертонічна хвороба (види, морфологічні прояви, ускладнення).
118. Хронічна ішемічна хвороба серця (види). Інфаркт міокарда (стадії, ускладнення)
119. Ангіна (види, ускладнення).
120. Гострий гастрит, ерозії, гострі виразки.
121. Хронічний гастрит (патогенез, ускладнення).
122. Виразкова хвороба (патогенез, ускладнення).
123. Перитоніт (види, ускладнення).
124. Токсична дистрофія печінки. Печінково-клітинна недостатність.
125. Гепатити (види, патогенез, ускладнення).
126. Цирози печінки (визначення, види). Портальна гіпертензія.
127. Жовчнокам'яна хвороба. Жовтяниця (види).
128. Гломерулонефрит (види, патогенез, наслідки).
129. Пієлонефрит (види, патогенез, наслідки).
130. Гостра та хронічна ниркова недостатність.
131. Висхідні інфекції статевих органів (види, ускладнення).
132. Ускладнення перипартального періоду.
133. Ембріопатії, фетопатії (види).
134. Пологова травма (види, наслідки).
135. Дистрес-синдром новонароджених.
136. Гострі респіраторні вірусні інфекції.
137. Дифтерія.
138. Туберкульоз.
139. Черевний тиф. Сальмонельоз.
140. Дизентерія.
141. Вірусний гепатит.
142. СНІД.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ, ВМІНЬ, КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТА

НА ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОМУ ЗАЛІКУ

Всі види оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюються за критеріями, наведеними в таблиці.

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
«2»	Оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не знає значної частини програмного матеріалу, припускає суттєві помилки, невпевнено, зі значними труднощами виконує практичні навички. Навчальний матеріал засвоює в мінімальному обсязі (менше 50%), завдання тестового контролю виконує на рівні 49% та менше від загальної кількості тестів.
«3»	Оцінка «задовільно» виставляється студенту, який знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, припускається неточностей, дає недостатньо правильні визначення, зазнає труднощів при викладенні патофізіологічних методик і їх практичного виконання, правильно відповів не менш ніж на половину завдань. При тестовому контролі виконує від 50 до 74% завдань від загальної кількості тестів.
«4»	Оцінка «добре» виставляється студенту, який грамотно, послідовно і по суті відповів на питання, але допустив окремі неточності при викладенні одного із питань, правильно пов'язує теоретичний матеріал з практичним його застосуванням. При тестовому контролі здатен правильно виконувати до 75-91% завдань від їх загальної кількості.
«5»	Оцінка «відмінно» виставляється студенту, який вичерпно, послідовно, грамотно та логічно вірно відповів на всі питання, показав вміння пов'язувати теоретичний матеріал із практичним його застосуванням, показав міцні знання з методів дослідження та уміння їх практичного застосування, володіє різнобічними навичками та способами їх виконання.. При тестовому контролі виконує 92-100% тестових завдань від їх загальної кількості.

ПРИМІТКА: При оцінці знань студента на диференційованому заліку враховується також його поточна успішність у навчальному році, знання лекційного матеріалу і додаткової літератури по предмету.

12. Методичне забезпечення

1. Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни: методичні розробки лекцій, методичні розробки практик, методичні розробки самостійної роботи студентів.

13. Рекомендована література

Базова

Боднар Я.Я., Файфура В.В. Патологічна анатомія та патологічна фізіологія людини: підручник. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. — 494 с.

Боднар Я.Я., Романюк А.М. Патоморфологія. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2009. — 496 с.

Боднар Я.Я., Романюк А.М. Патологічна анатомія: посібник. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. — 264 с.

Патологічна анатомія / В.Г. Шлопов. — Вінниця: Нова книга, 2004. — 756 с.

Патофізіологія / За ред. проф. М.Н. Зайка, проф. Ю.В. Биця. — К.: Медицина, 2008. — 703 с.

Атаман А.В. Патофізіологія. — К.: Вища шк., 2006. — 604 с.

Допоміжна

Михалевич Р.Ф. Анатомія та фізіологія з основами патології в запитаннях і відповідях. — К.: Здоров'я, 2001. — 176 с.